

Mindezeknek az adatoknak az alapján talán tovább is vihetjük a PAIS DE-ZSÓ által sokszor fölvetett gondolatot, s a nomen-verbum 'fon, sodor, serít' illetőleg 'sodrás, fonadék, kötél, fonál' vagy 'kötél, fonadék része' → 'kötél, fonadék sora, rendje' jelentésekből az általános 'valaminek része' illetve 'általában sor, rend' jelentésekből egyaránt kifejlődhetett a 'falurész' és a 'sorshúzással vagy valamilyen más renddel fölosztott föld' meg a 'földek sora', 'sorban levő földek közül egy darab' végeredményben pedig az egyszerű 'földterület, föld, határrész' jelentés is. A határ sokáig elmosódott lehetett a jelentések között, mára azonban csak a 'föld, földterület' jelentés él a Dunántúlon, ott is lassan csökken a megterhelése. A keleti nyelvterületen régen sem lehetett élénk a szó, mára pedig szinte teljesen kihalt.

HAJDÚ MIHÁLY

A RAVASZ ÉS A RÓKA SZAVAK SZÓFÖLDRAJZI, SZÓFAJTÖRTÉNETI TANULSÁGAI A HELYNEVEK ALAPJÁN

Ravasz és róka szavunk egyazon tőből ered. Mindkettő egy közös finnugor alapszó más-más képzővel létrejött származéka. A kikövetkeztetett alapnyelvi forma *repä. (l. MSzFgrE.)

A ravasz-ban a rav- az alapszó, az -sz régi kicsinyítő képző. A róka alapszava ugyanaz a *raä - volt, mint a ravasz-ban, csak a kicsinyítő képző más: -ka.

A ravasz szó eredeti jelentése 'róka' volt. Ezt nemcsak a rokon nyelvek bizonyítják (cser. ra³az, md. ri³és stb.), hanem a magyar nyelvtörténet korai nyelvemlékes adatai is, pl.: „Meññetec ^v mögatoc á raua³nac : Ite et dicite vulpi illi.” (MünchK. 72va); „sok lika vagyon erdőn a ravasznak : nincsen bizodalma rajta agaraknak” (RMK. I, 201); „Harom zaz rawazath foga” (JordK. 341); stb.

Állatneveknek emberi tulajdonság jelzésére való használata nem ritka jelenség (vö. disznó, liba, szamár stb.). Ez történt a ravasz esetében is. Mivel a róka több népnél a ravaszság, furfangosság ősi jelképe, az állat nevét gyakran használták 'ravasz' értelmű jelzőként, s így a szó fokozatosan átcsúszott a melléknévek kategóriájába, az állatnak, embernek, egyéb dolognak csupán egyetlen tulajdonságát kezdte jelölni: „vajh! te ravasz világ, mely hűtelen te vagy” (RMK. III, 13).

Az ómagyar korban az állat megjelölésére még elsősorban a ravas szolgált. Ennek jelentésfejlődése és szófajváltása következtében a róka alak szilárdult meg állatnévként. Ez az átmenet kb. a XIII. sz.-ban kezdődhetett, s a XVI--XVII. sz.-ra ért véget. (De az is lehet, hogy tágabb időhatárokkal kell számolnunk.) Mindenesetre erre engednek következtetni a TESz., a Régi magyar glosszárium, A magyar szókészlet finnugor elemei, a Magyar oklevél-szótár, valamint a Magyar Nyelvtörténeti Szótár adatai is.

Ám a történeti szótárak a róká-ra az első adatokat csak a XVI. sz. elejéről hozzák. A szó alakja ennél valamivel többet árul el a keletkezés idejéről. Ha a tő felől közelítünk a róka (*rap-ka) szó felé, feltehetjük, hogy létrejöttekor a *raβ- még létezett szabad tőként, s ehhez járult a -ka kicsinyítő képző, tehát a lexéma XVI. sz.-inál korábbi képzés kell, hogy legyen. Az Árpádkori Új Okmánytárban szerepel is néhány bizonytalan olvasatú adat a XIII. sz. második feléből, mely talán arra utal, hogy a róka lappanghatott már a XIII. sz.-ban is (jóllehet csak a XVI. sz.-tól kezdve vannak rá biztos adataink). Az ÁÚO.-ban előforduló említett alakok a következők: 1239: Rohcha szn. (VII, 68); 1271: Rocha, Rochka, Rochapotoka, Rochkapotoka hn. (VIII, 353--364), Rochateleky (353, 365); 1297: Royka hn. (XII, 605). Ezek még további vizsgálatot kívánnak.

Ha a -ka képző felől közelítünk a szóhoz, azt állapíthatjuk meg, hogy az ómagyar kor végénél korábbi aligha lehet, mivel a képzőbokok kialakulását elemi képzőkből (itt -k + -a) -- más képzések kronológiáját is figyelembe véve -- nem tehetjük nagyon ősi időkre.

Nem lehet teljesen kizárni, hogy amikor a ravas *raβ- tövéhez új kicsinyítő képzőt illesztettek (-ka), a képzést elvonás előzte meg, csonkítás ugyanis lehet a kicsinyítés első fázisa. (Bár ez a személynevek alaktanára jellemző.) Lehetséges, hogy a róka szó születésekor a ravas-szal szemben kistrókat jelentett. A speciális jelentés a korai nyelvemlékes lappangást is megmagyarázhatja. Ezeknek az alaktani és jelentéstani lehetőségeknek az igazolásához azonban nincsenek adataink.

Most vizsgáljuk meg közelebbről a történeti szótárak adatait. Előbb a ravas-, majd a róka-féle adatokat közlöm. Nem szótárak szerint haladok, hanem időrendben.

A ravas ('róka') alakra a következő példákat találtam:

XI. század : +1015/+1158/1228 e./1228/1323/1403: "...ab austro Rowozluk hn. (Karácsonyi: SztIstván 80 -- közli: MSzFgrE., TESz.); 1055:

„inde ad harmu, ferteu, poſtea adruuoz licu" (TA. -- közli: TESz., OklSz.); 1093 k.: „Alius locus, quem dedi ruozti" hn. (PRT. I, 592 -- TESz.); 1095: „Secundum praedium est Ruozti" hn. (PRT. I, 591 -- OklSz.)

XII. század: Rauzt hn. (Fejérpataky: Kálmán kir. okl. 58 -- TESz., MSzFgrE.); 1113/1249/1410: Rauazt sz. hn. (uo. jegyzet -- TESz.); 1135: „...Reguta Ruoz Sarc Surnuc feled Nuasa" szn. (OklSz.: Az OklSz. ra-vasz alakú személynevekre nagyon sok adatot közöl, elsősorban a XIII--XV. sz. közötti időszakból. Ezek közül dolgozatomba csak a ravasz személynévként való első előfordulását vettem fel.); 1137: roz hn. (MHH. 1: 2 -- TESz.); 1138/1329: Ruofti szn. (MNY. XXXII, 205 -- MSzFgrE.)

XIII. század: 1211: „Inde flectitur metis interpositis ad Ruozlicou" hn. (OklSz.); 1222: „Terram de Rvozd" hn. (OklSz.); 1240: „Villiam Rouozd" hn. (OklSz.); 1268: „Peruenit usque ad fossatam uulpinem que Rouosluk uocatur" hn. (ÁÚO. III, 195 -- OklSz.); 1275: „In montem Rowozmal dictum" (OklSz.).

XIV. század: 1320: „Peruenit ad Roazliuk" hn. (AnjOkm. I, 561 -- OklSz.); 1343: „In loco Rouozluk loca trium vinearum" hn. (Veszpr. 13, Szőlős, Zala m. -- OklSz.); 1346: „Ad terram siue locum qui antiquitus Rouozlyk vocabatur" hn. (AnjOkm. IV, 578 -- OklSz.); 1346: „Cum villis Nyarakal et Roazd" hn. (AnjOkm. IV, 641 -- OklSz.); 1349: „Venit ad foueam Rouazlyuk" hn. (AnjOkm. V, 281); 1350 k.: „eurus in wlgari hungarorum dicitur : Rauaz atkozta seel: et dicitur ab ewropa regione" (Leuveni Glosszák -- RMG1.); 1356: „Unam vallem Rauazaswelg vocatam" (ZalaOkl. I, 567 -- OklSz.); 1359: „Possessionis Kysrouazd et Azunfalua uocate" (Pannh. 20/C -- OklSz.); 1366: „Ad quoddam foramen terreum seu foueam que dicitur Rauazlyuk" (Veszpr. 7, Hanta 4, 1. Békefi: PilisiApáts. I, 362 -- OklSz.); 1367: „Quendam locum Rauazlyuk vocatum" (OL. D. 28919 -- OklSz.); 1386: „Piscinas Rawazlywk mel-
leke"; 1391: „Penes vnam foueam Rauazlyuk vocatam" (uo.); 1396: „Foueas wlpinas wlgó Rauazluk vocatum" (Lelesz Met. Máramaros 21 -- uo.).

XV. század: 1411/1492: „Venissent ad quendam montem foueam wlpinam in se continentem wlgó Rawazlywk vocatam" (Múz. Ibrányi --- uo.); 1412: „Ad quendam locum Rouazlyk vocatum" (Múz. Forgách -- uo.); 1416/1466: „Rauajnac líkai vadnac (☞ meñhèi repèſon^e fègkec" (MünchK. 14rb), „Meñhètec ☞ mōgatoc a rauajnac : Ite e dicite vulpi illi" (MünchK. 72va); 1430: „Ad locum Rawazlyk denominatum" (Pannh. 11/B -- OklSz.); 1473: „tercia /silva/ ad meridiem tendens Rawazlykhegye vel hatharhegye vocaretur" (Lelesz Acta 84/10 -- uo.); 1490: „Rawazhaath lego famulo meo" (Körmend IV/5, nr. 45 -- uo.).

XVI. század: 1508: „Törnek kezebe adatnak // ravazoknak rezi le'znek" (DöbrK. 122); 1512--1513: „Oh okos es čalard rauaz, o te kego^etlen kegyo" (NagyszK. 65); 1516--19: „harom zas rawazath foga" (JordK. 341); 1521: „Ad colliculum longum Rawazlywk nuncupatum" (OL. D. 23518 -- Ok1Sz.); 1522: „Diuertunur a semita Rawazlywkewsenye" (uo. 37354 -- uo.); 1533: Vulpes : Ein fuchs : Rouaz; Vulpecula : Ein fuschlein : Kys rouaz (Murmellius Lexicon 510, 511 -- RMGL.).

A ravasz fokozatos jelentés-, ill. szófajváltásáról a következő adatok tanúskodnak:

XIV. század: 1395 k.: „wlpis²: rouaz" 'klug' (Besztercei Szójegyzék B. 1065 -- RMGL.).

XV. század: 1405 k.: „wlpis³: rauaz" 'listig' (Schlägli Szójegyzék 1646 -- RMGL.)

XVI. század: 1525 k.: „Uulpis Rawaz Roka" (Ortus Sanitatis -- RMGL.); 1526--1527: „Twwgya vala kedeeg az rawas Luppa feneeknek lenni az vad bykakath" (ÉrdyK. 434); 1573: „Az ordognec mordekon rouasz szolgálai" (Born.: Evang. I, 93 -- uo.); 1577: „versutus : okos ruaz" 'klug' (Kolozsvári Glosszák -- RMGL.); 1582: „Álnoc, rauasz, kep mutato es czalard ember" (Born.: Ének. 100 -- NySz.); 1595: „Astutus, a,m : Listig : Ravasz" (Verancsics: Dictionarium 11 -- RMGL.), „Vafer : Listig: Rovasz, Álnok" (uo. 109 -- uo.).

A XVII. sz.-i forrásokban a ravsz már csak a mai emlíknévi jelentésében fordul elő, ezért erre már nem sorolok fel példákat. A XVII. sz.-ra tehát lényegében befejeződhetett a ravasz → róka váltás.

A róka-alak (az ÁÚO.-ban található -- már említett -- néhány XIII. sz.-i bizonytalan adaton kívül) csak a XVI. sz.-tól kezdve szerepel:

1516--19: „Az rokaknak lykok vag' 'on..." (JordK. 276 -- TESz., NySz.); 1522: róka (Heltai: Dial. G8b -- TESz.); 1525 k.: „Uulpis Rawaz Roka" (Ortus Sanitatis -- RMGL.); 1526--27: „az rokaknak lykok vagyon" (ÉrdyK. 127 -- MSzFgrE., NySz.); 1636: „Roka a e teragot wachorara hijwa" (Pesti: Fab. 20 -- MSzFgrE.); stb. További adatok találhatóak még a róka XVI. sz.-i, ill. későbbi előfordulásaira a NySz.-ban és a RMGL.-ban, ám ezek felsorolásától itt most eltekintek.

A fenti történeti adatok alapján megállapíthatjuk, hogy kb. a XVI. sz.-ra a ravasz eredeti főnévi jelentésében -- legalábbis bizonyos vidékeken -- elavult, s helyébe alaktani változata, a róka lépett. E dolgozat a továb-

biakban a helynevekre támaszkodva azt kutatja, hogy ez a váltás mely területeken mikor mehetett végbe. (Az ilyen szempontú vizsgálat során talán arra is következtethetünk, hogy mely területek földrajzinév-állománya archaikusabb, hagyományörzőbb. Ahol tehát a földrajzi nevekben a ravasz szó van túlsúlyban -- s ez nem későbbi, személynévi eredetű --, ott a terület névállományában is inkább számíthatunk régi elemekre.)

Jóllehet ma élő földrajzi neveink nagyobbik része viszonylag újkeletű -- 100--200 évesnél nem régebbi --, de bizonyos százalékuk a középkorra, sőt az Árpád-korra megy vissza. A földrajzi nevek általában hagyományörzőbbek még a köznévként élő tájszavaknál is: tulajdonnévi mivoltuknál fogva ugyanis szilárdabbak, ellenállóbbak a változásokkal szemben, s ezáltal a bennük élő közszavak korábbi életének (és halálának) vizsgálatára, ill. kimutatására is alkalmasak.

E vizsgálódás során azonban rendkívül sok nehézségbe ütközünk. Ha a magyar nyelvterület helyneveiben előforduló valamennyi ravasz-t és róka-t térképre vetítenénk, elvileg pontos képet kellene kapnunk arról, hogy ez a ravasz --> róka átmenet hol volt gyorsabb s hol lassúbb ütemű; s ha az ország területéről rendelkezniék régi nyelvállapotokat is tükröző anyaggal, akkor arról is, hogy ez a váltás mely vidékeken kb. mikor játszódott le. Sajnos, a dolog korántsem ilyen egyszerű. Először is egy egységes, a magyar nyelvterület egészét átfogó s valamennyi adatát tartalmazó névgyűjteményre lenne szükség. Ilyen helynévtár azonban még nincs. Egyes területekről elég gazdag anyaggal rendelkezünk, míg másokról alig valamivel. Jól feltérképezett részek: a Dunántúl, továbbá a Tiszántúlnak és Erdélynek egyes vidékei. A Duna-Tisza közéről elég kevés adatunk van.

A ravasz --> róka váltás idejének hozzávetőleges megállapításához szükséges lenne annak ismerete is, hogy egy-egy vidéken mikor melyik típusú helynév volt az elterjedtebb: kb. hányadik században indult meg a ravasz-féle alakok állatnévként való háttérbe szorulása, s a róka-k térhódítása. Ám helyneveink többségéről nem tudjuk megállapítani, hogy mikor születtek. Mai földrajzi neveinket közlő forrásaink zöme ugyanis nem tartalmazza az adott név legelső előfordulásának évszámát, ezenkívül: az első nyelvemlékes előfordulás sem azonos a keletkezés idejével! Ám bizonyos támpontjaink ilyenkor is vannak a név korát illetően. Egyik ilyen támpont a név alakja: bizonyos képzőkkel alkotott helynevek hozzávetőleges korára viszonylag nagy biztonsággal következtethetünk. A X--XIII. sz.-ban pl. nagyon gyakori volt a

-t(i) ~ -d(i) képző (< fgr. *-tt, l. GYÖRKE: MNy. XXIII, 244): 1093 k.: Ruoшти (TESz.); 1138/1329: Ruosti (MNy. XXXII, 131) stb., a XIV. sz.-tól azonban már nem eleven. A Ravaszd helynevek kétféle úton jöhettek létre: vagy egy állatra utaló földrajzi névhez járult a -d helynévképző, vagy pedig pusztá személynévhez a -d becézőképző. Érdekes, hogy míg oly sok Ravaszd helynevünk van, Rókád-ok nincsenek! Mint már említettem, a -t(i) ~ -d(i) képző használata a XIII. sz. végéig virágzott. A Rókád-ok hiánya is tehát azt bizonyítja, hogy a XIII. sz.-ban még a ravaszd-t használták az állat általános megjelölésére.

Az adatok feldolgozását, értékelését nehezíti az a körülmény is, hogy a magyar nyelvterület a települések sűrűsége szempontjából korántsem egy-séges, s ez a névsűrűségben is megmutatkozik. Nem lényegtelen a természeti tényezők szerepe sem (lehetek „rókátlan” vidékek). Pusztán az adatok számá-ból tehát nem vonhatunk le messzemenő következtetéseket: az arányok előtérbe helyezésére van szükség. A települések Nyugat-Magyarországon pl. nagyon sűrűn helyezkednek el, ezzel szemben a Duna-Tisza közén igen ritkán. Itt a lakosság jobban cserélődött, pusztult, tehát túl régi (XVII. sz. előtti) határneveket aligha fogunk találni. Az Alföldön, a török hódoltsági területeken a vidék helynévállománya is bizonyára kevésbé hagyományörző: kevesebb ómagyar elemet tartalmaz.

Régi nevek elsősorban a peremvidékeken várhatók. Itt sok nyelvi válto-zás lassúbb ütemű, mint a központi területeken (ill. be sem következik), mi-vel kevésbé van kitéve a környező nyelvjárárok hatásainak.

Valószínű, hogy ahol ma a ravaszd változat nagy számmal van képviselve a helynevekben, s csak szórványosan tűnik fel mellette egy-egy adat a róká-ra, ott a ravaszd → róka váltás csak később s lassabban indult meg a köznevek-ben is. Ahol pedig a róka van túlsúlyban a ravaszd-szal szemben, ott a váltás hamarabb bekövetkezett, elhomályosítva a ravaszd eredeti, főnévi jelentését.

A feldolgozás elsődleges célja tehát a ravaszd ~ róka szóföldrajzi meg-oszlásának és a ravaszd → róka váltás hozzávetőleges időbeli határainak felvázolása.

Feltétlenül szükségesnek láttam a régi és a mai állapotokat tükröző anyag külön tárgyalását. (Az adattárban a következő sorszámú források közlik a nevek első előfordulásának időpontját s esetenként betűhő alakját is: 7, 10, 12, 15, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 40, 42.).

A ravasz ~ róka helynévi adatainak térbeli, időbeli megoszlását az alábbi táblázat mutatja. (A 19. és 20. sorszámú munkák Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából közölnek adatokat. Ezek névanyagát a XIX. századi nevek közé sorolom.)

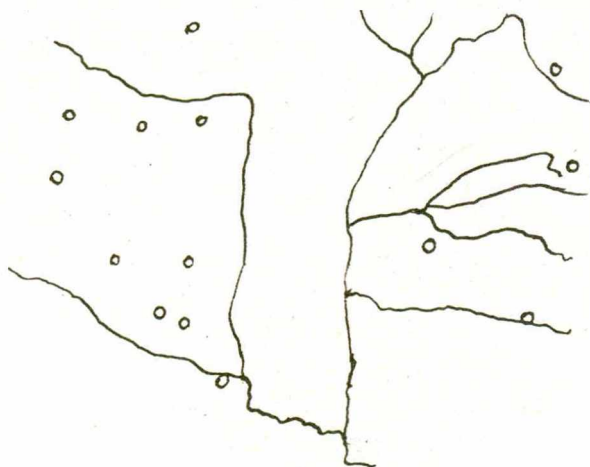
A név első előfordulása	Hol?	<u>Ravasz</u>	<u>Róka</u>
XI. sz.	Győr vm.	1	-
XII. sz.	Tolna vm.	1	-
XIII. sz.	Sopron vm.	1	-
XIV. sz.	Trencsén vm.	1	-
	Somogy vm.	1	-
	Baranya vm.	1	-
	Vas vm.	1	-
	Komárom vm.	1	-
	Baranya vm.	1	-
XV. sz.	Valkó vm.	1	-
	Arad vm.	1	-
	Bihar vm.	1	-
	Szatmár vm.	1	-
XVI. sz.	Békés vm.	1	-
XVII. sz.	Kolozs vm.	-	3
	Baranya vm.	-	4
	Borsod vm.	4	7
XVIII. sz.	Csongrád vm.	-	1
	Csanád vm.	-	1
	Szabolcs vm.	-	2
	Kolozs vm.	2	2

A név első előfordulása	Hol?	<u>Ravasz</u>	<u>Róka</u>
	Győr-Sopron vm.	-	1
	Baranya vm.	1	3
	Pest vm.	-	2
	Gömör-Kishont vm.	3	5
	Abaúj-Torna vm.	-	4
	Zemplén vm.	3	6
XIX. sz.	Borsod vm.	16	11
	Heves vm.	-	1
	Csongrád vm.	-	1
	Csanád vm.	-	1
	Békés vm.	-	1
	Szatmár vm.	1	-
	Kolozs vm.	1	3
	Vas m.	-	42
	Zala m.	-	52
	Somogy m.	-	96
	Veszprém m.	1	25
	Győr-Sopron m.	-	1
	Komárom m.	-	35
	Fejér m.	-	2
	Tolna m.	1	53
	Baranya m.	6	68
	Bács-Bodrog m.	-	3
XX. sz.	Bács-Kiskun m.	-	4
	Pest m.	-	7
	Nógrád m.	1	3
	Gömör m.	5	2
	Zemplén m.	-	1
	Borsod-Abaúj-Zemplén m.	5	5
	Heves m.	21	64
	Szolnok m.	4	15
	Csongrád m.	-	6
	Békés m.	-	3

A név első
előfordulása

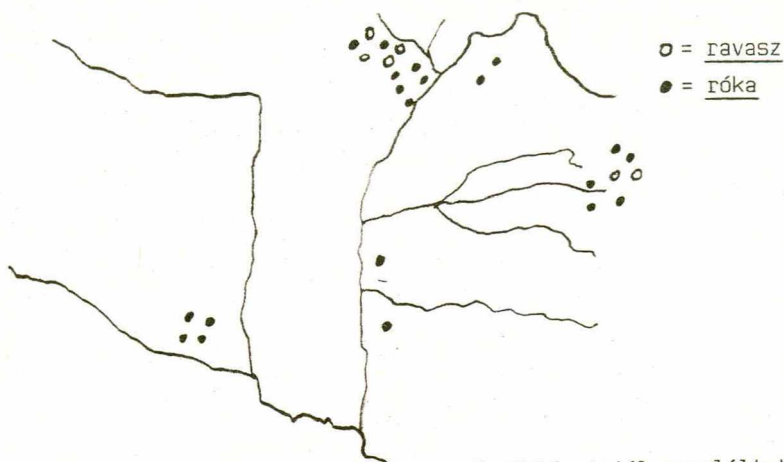
	Hol?	<u>Ravasz</u>	<u>Róka</u>
	Bihar m.	-	1
	Hajdú-Bihar m.	-	6
	Szabolcs-Szatmár m.	3	14
	Bereg vm.	-	1
XX. sz.	Máramaros vm.	1	2
	Kolozs vm.	6	9
	Maros-Torda vm.	-	4
	Udvarhely vm.	5	7
	Csík vm.	1	-
	Háromszék vm.	1	-

A XI--XVI. sz.-ban a ravasz szóföldrajzi megoszlása a helynevekben így festett (a róká-ra nincs adat ebből az időből az általam használt forrásokban):

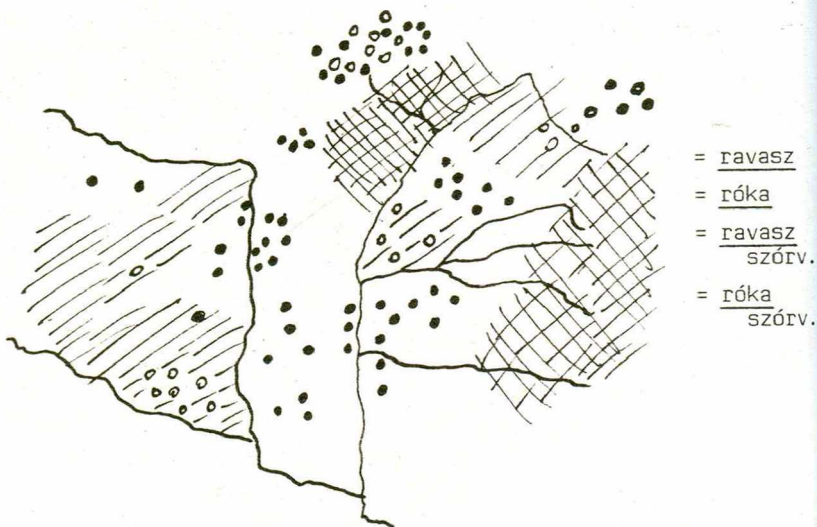
• = ravasz

A XVII--XVIII. sz.-ra a fenti kép így módosult:

E két térkép vázlat, valamint az ezt megelőző táblázat jól szemlélteti, hogy a XI--XVI. sz.-ban a helynevekben a ravas alak volt használatos. Elsősorban az ország nyugati területeiről maradtak fenn erről írásos emlékek, de a későbbi állapotból kitetszően keleten is ez volt az általános. A XVII--XVIII. sz.-ban jelennek meg helyneveinkben a róka alakok, bizonyítva, hogy nyelvünkben a ravas → róka váltás már lényegesen előrehaladt.

A XIX--XX. sz.-i adatok alapján a következő szóföldrajzi képet kapjuk:

A XIX--XX. sz.-i nyelvállapotot tükröző helynévtárak adatai alapján megállapíthatjuk, hogy a mai nyelvterületnek szinte egészen a róka alakok dominálnak, a dunántúli megyékben csaknem kizárólagosak (Vas, Zala, Somogy, Veszprém, Komárom, Tolna, Baranya megyékben). A mai kép arra enged következtetni, hogy a ravas → róka váltás nyugaton hamarabb ment végbe; ott a XVII--XVIII. sz.-ra nagyjából már befejeződhetett. A ravas kelet-északkelet felé szorult vissza. A ravas a róka adataikhoz viszonyítva a Felvidéken a legelterjedtebb. Itt tartotta magát legtovább a régiebb lexéma. A ravas aránya elég magas Heves megyében és Erdélyben is (Kolozs, Udvarhely, Csík, Háromszék vármegyékben).

A leghagyományörzőbbnek tehát az északi és keleti területek bizonyultak. Ez igazolni látszik azt a feltevést is, miszerint régi helynevek elsősorban a peremvidékeken maradtak meg, valamint azt is, hogy a ravas → róka váltás nyugatról haladt kelet-északkelet felé, s így e területeken csak később indult meg, s lassúbb ütemű volt.

Befejezésüképpen szeretném felhívni a figyelmet a téma folytatásának, kiegészítésének lehetőségeire: 1. Az anyaggyűjtés során nem törekedtem teljességre. Talán érdemes lenne a még hiányzó adatokkal kiegészíteni e munkát. 2. A szemléletesség kedvéért hasznos lenne részletesebben térképre vetíteni az adatokat, mert e kis térképvázlatok nem helyettesíthetik a névanyag pontos és áttekinthető feltérképezését. (Részletes térképvázlat közlésre itt helyhiány miatt nincs mód.) 3. A korai köznévi formák -- lehetőség szerinti -- lokalizálása.

ADATTÁR

A mai Magyarországnak ez ideig nyolc megyéjéről készült földrajzi névgyűjtemény, ezek közül csak öt teljes: Vas, Zala, Somogy, Tolna, Baranya. Veszprém, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár megye helynévtáraiból még csak bizonyos járások készültek el.

1. Vas megye földrajzi nevei (Vas megyei Múzeumok Igazgatósága Szombathely, 1982.): Róka (Borgáta), Róka-domb (Ikervár, Hosszúpereszteg), Róka-erdő (Magyarlak), Rókafogó (Kisnyom, Sorokpolány), Rókafogói út (Kisnyom), Róka-forrás (Úlmod), Róka-hegy (Peresznye, Cák, Bajánsenye), Róka-kert (Körmend), Róka-kút (Magyarlak, Csörötnek), Rókalyuk (Apátistvánfalva, Kercaszomor, Velemér, Daraboshegy, Őrimagyarósd, Vasvár, Olaszfa), Rókalyukak

(Velemér), Rókalyuk és Hideg-hegy (Velemér), Rókalyuki (Ikervár, Őrimagyarósd, Oszkó), Rókalyuki-árok (Oszkó), Rókalyuki-dűlő (Vasvár, Oszkó), Rókalyuki-tábla (Vát), Rókalyuki út (Vasvár), Rókanyom (Kőszeg), Róka-rét (Viszák), Rókás (Gyöngyösfalu, Gutatöttös), Rókás-domb (Pápac), Rókási-dűlő (Gyöngyösfalu), Rókási-erdő (Gyöngyösfalu), Róka-tag (Városmiske), Róka út (Városmiske), Róka utca (Bérbaltavár), Rókavári-tölgyes (Celldömölk).

2. Zala megye földrajzi nevei (Zalaegerszeg, 1964.): Róka (Alsórajk, Galambok), róka (Magyarföld, Liszó), Róka-domb (Dobri, Letenye, Csapi, Szepetnek), Róka-dűlő (Pórszombat), Róka farka (Dobri), Róka-föld (Kustánszeg, Szentmargitfalva), Róka háza (Zalatárnok), Róka-hegy (Milejszeg, Zalaudvarnok, Borsfa), Róka köz (Csörnyeföld, Muraszemenye), Róka-kút (Tüskeszentpéter), Róka-lap (Muraszemenye), Róka-lyuk (Pötréte, Zalakaros, Sormás, Miklósfa), Róka-lyukak (Magyarföld, Náprádfa, Lentiszombathely), Róka-lyukaki-dűlő (Bázakerettye), Róka-lyukas-árok (Zalaszentgyörgy), Róka-lyukas-oldal (Kallósd), Róka-lyuki (Bázakerettye), Róka-lyuki-dűlő (Pötréte), Róka-lyukai-rét (Miklósfa), Róka-part (Szepetnek), Róka-patak (Becsehely), Róka-pataki-árok (Becsehely), Róka-pataki út (Becsehely), Róka-rét (Zalacsány, Dióskál), Rókás-árok (Nagypáli, Felsőbagod, Ságod, Andránhida, Lickóvadásos, Kálócfa, Pusztamagyaród), Rókási-dűlő (Ságod).

3. Papp György: Kanizsa és környéke földrajzi neveinek adattára. (Vajdaság helységeinek földrajzi nevei 8. sz. Újvidék, 1982.): Rókás (Kanizsa).

4. Somogy megye földrajzi nevei (Bp., 1974. Tudományos irányító: Végh József): Róka (Bársonymegyer, Büssü, Háromfa), Róka-berek (Somogyszil, Kercseliget), Róka-berki-árok (Kercseliget), Róka-berki-kiskút (Kercseliget), Róka-berki-szőlő (Kercseliget), Róka-domb (Ecseny, Mosdós, Nagyberki, Csököly, Csurgó), Róka-dombi-rét (Mosdós), Róka-dűlő (Zala, Jákó), Róka-föld (Somogyvár), Róka-gödör (Patca), Róka-hegy (Somogyvár, Balatonendréd, Ecseny, Görgeteg, Csokonyavisonta), Róka-hegyi-dűlő (Csokonyavisonta), Róka-hegyi-föld (Kuntelep), Róka-hegyi-szőlő (Kuntelep), Rókalyuk (Balatonboglár, Ordacsehi, Balatonberény, Somogyvamos, Balatonszemes, Kapoly, Tab, Bonnya, Marcali, Somogyaszaló, Kaposfő, Kaposújlak, Kisasszond, Őrtilos, Kisbajom, Komlósd, Somogytarusca, Barcs), Rókalyukak (Nyim, Bakony-megyer, Mezőcsokonya, Nagybjajom, Szentá, Gyékényes), Rókalyukak alja (Nyim), Rókalyukak dombja (Siófok), Rókalyukas (Siófok, Kánya, Somogygeszti), Rókalyukas-horog (Kötcse), Rókalyukas-egyenes (Somogygeszti), Rókalyuk és Kuta-

si útra dűlő (Jákó), Rókalyuki (Siójut, Marcali, Vése, Kaposmérő), Rókalyuki-alsó (Mezőcsokonya), Rókalyuki-domb (Somogysimonyi), Rókalyuki-dűlő (Ordacsehi, Balatonberény, Siófok, Siójut, Bábonymegyer, Vése, Mezőcsokonya, Simonfa), Rókalyuki-erdő (Mezőcsokonya), Rókalyuki-felső (Mezőcsokonya), Rókalyuki-lénia (Somogysimonyi), Rókalyuki-tábla (Pogányszentpéter), Rókalyuki-tó (Nagybajom), Rókalyuki út (Kisasszond), Rókalyuknál (Jákó), Rókalyuknáli-dűlő (Kánya), Rókalyuk-tábla (Lengyeltóti), Róka-major (Gölle), Róka-mező (Mike), Róka-rét (Lad), Róka-réti-kút (Magyaratád), Rókás (Toponár), Rókásárok (Nagyatád), Rókás-gödör (Somogyeggyes, Kaposkeresztúr), Rókás-gödöri út (Somogyeggyes), Rókás-horghi-dűlő (Somogyvár), Rókás-horog (Somogyvár), Rókás-sziget (Ordacsehi), Rókás-tó (Somogyzsitfa), Róka-tanya (Kömleszt).

5. Veszprém megye földrajzi nevei I. A tapolcai járás (Tud. irányító: Ördög Ferenc. Szerk.) Balogh Lajos és Ördög Ferenc. MNyTK. 156. sz. Budapest, 1982.): Ravasz (Badacsonytördemic). -- Róka-berek (Kisapáti), Róka-domb (Sáska, Lesencetomaj), Róka-erdő (Balatonszepezd), Róka-föld (Zalahaláp), Róka-hegy (Révfülöp), Rókalyuk (Hegymagas), Rókalyukak (Badacsonytomaj, Nemesvita), Rókalyukas (Sümeg), Rókalyuki (Hegymagasd), Rókalyuki lénia (Hegycsd), Rókarántó (Szigliget), Rókarántó út (Szigliget), Rókás-árok (Taliándörög), Róka-sűrű (Sümeg), Rókatoppantó (Badacsonytomaj), Rókaugraszto (Diszel), Rókavár (Sümeg).

6. Veszprém megye helytörténeti lexikona (Szerk.) Ila Bálint--Kovacsics József. Bp., 1964.): Rókapusztá (Enying), Rókamajor (Bakonyszücs).

7. Kázmér Miklós, Alsó-Szigetköz földrajzi nevei (MNyTK. 95. sz. Bp., 1957.): Rókadomb (Vének), 1864: Rókás (Vének).

8. Komárom megye földrajzi nevei Szerk.) Balogh Lajos--Ördög Ferenc. (MNyTK. 169. sz. Bp., 1985.): Róka (Aka), Róka-erdő (Nagyigmánd), Róka-föld (Nagyigmánd), Róka-Gurgyal (Kocs), Róka-hegy (Naszály, Kömlőd, Környe, Dad, Aka), Rókalyuk (Bajót, Epöl, Uny, Tatabánya, Szomor, Ácsteszer), Rókalyukak (Ácsteszer), Rókalyuk-alatti-dűlő (Vértesszőlős), Rókalyuk-feletti-dűlő (Vértesszőlős), Rókalyuki-akácos (Ácsteszer), Rókalyuki-dűlő (Vértestolna, Tatabánya, Vérteskethely), Róka-patak (Lábatlan), Rókapusztá (Sárisáp, Dág, Uny), Róka-remész (Komárom), Rókás (Nyergesújfalu, Gyermely, Kerékteleki), Rókás-berek (Neszmély), Rókás-berki dűlő (Neszmély).

9. Tragor Ignác, Vác és határának hely- és ingatlannevei (A Váci Múzeum-Egyesület kiadása. Vác, 1935.): Rókalyuk (a Naszál tetején, a Szarvas-tó közelében fekvő dűlő).

10. Hajdú Mihály, A Csepel-sziget helynevei (Bp., 1982.): Róka-csapás, 1800 k.: Róka líkas, Rókás.

11. Tolna megye földrajzi nevei (Bp., 1981.): Ravassz (Őcsény). -- Róka-árki (Lengyel), Róka-árok (Izmény), Róka-berek (Várong, Nak), Róka-domb (Kajdacs), Róka-dűlő (Mözs, Sióagárd), Róka-fa (Dunaföldvár), Róka-gödör (Felsőnyék), Rókahalmi földek (Bonyhád), Róka-hegy (Diósberény, Zomba, Kakasd, Aparhant), Rókahegyi dűlő (Zomba), Róka-híd (Bogyiszló, Alsónyék), n. Rókali (Kisdorog), Rókalik (Pálfa), Rókaluki dűlő (Kurd), Rókaluki és dorogi dűlő (Mórág), Rókalyuk (Ozora, Miszla, Varsád, Pálfa, Kisdorog), Rókalyukak (Kurd), Rókalyukas (Nagykónyi, Regöly, Bikács, Kölesd), Rókalyuki kereszt (Ozora), Róka-malom (Bonyhád), Rókamalomi földek (Bonyhád), Rókás (Sárszentlőrinc, Szakcs, Felsőnána, Lengyel), Rókás-gödör (Sárszentlőrinc), Rókás-kút (Tengelic), Rókás-kúti-dűlő (Tengelic), Rókás-kúti-erdő (Tengelic), Rókatanya (Dalmand), Róka utca (Döbrököz), Rókaváros (Pincehely), Rókavölgy (Pincehely, Iregszemcse, Keszőhidegkút, Bonyhádvarasd, Fácánkert), Rókavölgyi dűlő (Fácánkert), Rókavölgyi-árok (Pincehely), Rókavölgyi út (Pincehely).

12. Baranya megye földrajzi nevei. I--II. (Szerk. Pesti János. Pécs, 1982--1984.): Ravasz-kút (Kováccsszénája), Ravaszlik (Alsómocsolád, Páprád), Ravaszliki-árok (Alsómocsolád), Ravaszliki malom (Alsómocsolád), Ravaszliki-rét (Alsómocsolád), XIX. sz.: Ravasz Lyuk (Szilágy). -- Róka-árok (Boldogasszonyfa), Róka-berek (Pécs), Rókacsárda (Szulimán), Róka-domb (Gödre, Nagykozár, Vajszló), Róka-dűlő (Okorvölgy), Rókafutás (Pécs), Róka-gödör (Alsómocsolád, Magyarszék), Róka-gödri-forrás (Alsómocsolád), Róka-hegy (Almáskeresztúr, Kisújványa, Hosszúhetény, Pécsvárad, Lovászhetyén, Pécs, Palotabozsok), Róka-hegyi-patak (Zengővárkony, Pusztakisfalva, Lovászhetyén), Róka köz (Mohács), Róka-kút (Kishajmás, Mozsgó, Almáskeresztúr (2)), Rókalik Róka-luk Rókalyuk (Hetvehely, Gödre, Tékes, Magyarhertelend, Barátúr, Somogyhárság, Almamellék, Zádor, Hosszúhetény, Szilágy (2), Pécs (2), Bogád, Királyegyháza, Aranyosgadány, Bár, Páprád, Gordisa), 1775--1790: Roka Lik (Kővágószőlős), XVIII. sz.: Róka Lik, Róka Likak (Marócsa), XIX. sz.: Róka Lyukak, Rókalyukak, Rókalikas (Kőrös); Rókalyukak (Pécs, Véménd, Kölked, Nagyharsány, Drávaiványi), XVIII. sz.: Roka Lyukak (Szabadszentkirály),

Rókalyukas-tábla (Alma mellék), Rókalyuk-oldal (Hosszúhetény), 1775--1790: Róka Likak Tető (Szilágy); Rókamalom (Birján), Rókás (Gödre, Csányoszró), 1797--1845: Rókás (későbbi térképeken: Rókás) (Mozsgó); Rókásmesgye (Margonya), Rókatanya (Köblény), Róka utca (Pécs, Mohács, Beremend), Rókavár (Pécs, Szentlőrinc, Drávafok), Róka-völgy (Pécs), 1797--1845: Rókás völgy (Almáskeresztúr); Róka-völgy alja (Pécs); Rókavölgy-dűlő (Hidas), Róka-völgyi út (Almáskeresztúr).

13. Penavin Olga--Matijevics Lajos; Szabadka és környéke földrajzi neveinek adattára. (Vajdaság helységeinek földrajzi nevei 2. sz. Újvidék, 1982.): Róka-féle-szőlő (Hajdújárás), Rókakuckó (Hajdújárás -- kocsmá, nevét a vidéken előforduló sok rókaról kapta).

14. Ila Bálint, Gömör megye. I--IV. Bp., 1969.): Ravaszalja (Bugyikfalva, Derencsény), Ravaszkó (Baraca, Csetnek, Aggtelek), Ravaszkó (Hanva), Ravaszkó rész (Nagyragály). -- Róka lyuk (Balázsfalva, Putnok).

15. Földrajzi nevek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei levéltár kéziratos térképein. K--R és S--Zs. (Borsodi Levéltári Füzetek 8--9. Miskolc, 1979.): XVIII. sz. v.) Ravaszkó (Sajósenye, Sajóvámos -- Borsod megye), 1837: Ravaszkó (Sárospatak -- Zemplén m.), 1861: Ravaszkó alja (Kisgyőr -- Borsod m.), 1894: Ravaszkó dűlő (Kisgyőr), 1894: Ravaszkó erdőre járó (Kisgyőr), 1861: Ravaszkó tető (Kisgyőr), Ravaszkó lyuk (Sárospatak 1837. -- Zemplén m.; Lénárdaróc XIX. sz. e., Nagybarca XIX. sz. e., Rudabánya 1864., Sánta XVIII. sz. v., Szomolya XVIII. sz. v. -- Borsod m.), 1864: Ravaszkó-lyuk (Semjén -- Zemplén m.), Ravaszkó-lyuk (Sajóvelezd 1859., Tardona 1865., Uppony XIX. sz. e. -- Borsod m.), 1860: Ravaszkó-lyuk eleje (Uppony -- Borsod m.), Ravaszkó-lyuk oldal (Sajóvelezd 1864., Uppony XIX. sz. 2. f. -- Borsod m.), 1863: Ravaszkó oldal (Ragály -- Gömör-Kishont m.), 1825: Ravaszkó puszta (Zádorfalva -- Gömör-Kishont m.), 1863: Ravaszkó-rész puszta (Ragály), 1845: Ravaszkó szőlő (Sajóvámos -- Borsod m.), 1864: Ravaszkó-tető (Sajóvámos). -- 1884: Róka (Tarcál -- Zemplén m.), 1857: Róka futó (Királd -- Borsod m.), 1866: Róka híd (Szögliget -- Abaúj-Torna m.), 1868: Róka liget (Zemplénagárd -- Zemplén m.), Róka lyuk (Kánó 1866., Putnok 1870. -- Gömör-Kishont m.; Lénárdaróc XIX. sz. e., Nagybarca XIX. sz. e., Rakaca 1861, Rakacaszend XVIII. sz. v., Sajóecseg XVIII. sz. v., Sajókeresztúr XVIII. sz. v., Sajópálfalva XVIII. sz. v., Sajószőged XIX. sz. e., Szomolya XVIII. sz. v., Tibolddaróc 1850., Vatta 1841. -- Borsod m.; Putnok 1870. -- Gömör-Kishont m.; Sárospatak 1865. -- Zempl. m.,

Szikszo 1821., Tornakápolna 1907. -- Abaúj-Torna m.), Rókalyuk (Nagykanizsa 1860 -- Abaúj-Torna m., Trizs 1868. -- Gömör-Kishont m., Miskolc 1861. -- Borsod m.), Róka lyukak (Kistokaj, Négyes: XVIII. sz. v. -- Borsod m.), 1837: Róka lyuk eleje (Szerencs -- Zempl. m.), 1852: Róka lyuk felé (Kelemér -- Gömör-Kishont m.), 1858: Róka juk lapos (Mezőcsát -- Borsod m.), 1871: Rókalyuk melléke (Miskolc), 1858: Rókamál (Uppony -- Borsod m.), 1859: Rokás Vajdácská -- Zemplén m.), 1858: Rókás megye (Szászfa -- Abaúj-Torna m.), 1847: Róka völgy (Sárospatak -- Zemplén m.).

16. Kálmán Béla, A nevek világa (Bp., 1967.): Rókalyuk (Bükk -- a hegyre jellemző állatvilágról vette nevét).

17. Heves megye földrajzi nevei. (Közzétette: Pelle Béláné. I. MNyTK. 125. sz. Bp., 1970., II. MNyTK. 144. sz. Bp., 1975., III. MNyTK. 145. sz. Bp., 1980.):

I. Az egri járás: Ravaszyuk (Balaton, Bükkszentmárton, Szentdomonkos, Tarnalelesz, Egercsehi, Belpátfalva, Erdőkövesd, Pétervására, Bátor, Mátraderecske, Recsk, Noszvaj), Ravaszyuk gödre (Egercsehi), Ravaszyu-verő (Bodony), Ravas-ösvény (Nagyvisnyó) -- Róka-fa (Pétervására), Róka-had (Mikófalva), Róka-kút (Nagytálya), Rókalyuk (Bekölce, Bükkszenterzsébet, Egercsehi, Belpátfalva, Szarvaskő, Bükkszék, Felsőtárkány, Mátraderecske, Recsk, Egerbakta, Parád, Ostoros, Kerecsend, Maklár), Róka lyuka-bérc (Nagyvisnyó), Rókalyuk alja (Egerszalók), Rókalyuk alja-rét (Egerszalók), Rókalyuk-far (Bükkszenterzsébet), Rókalyukak-far (Hevesaranyos), Rókalyuk-feletti-erdő (Egerszalók), Rókalyuk-gödre (Bükkszék), Rókalyuk-lapos (Demjén), Rókalyuk-oldal (Demjén), Rókalyuk-tető (Szarvaskő), Rókalyuk völgye (Bükkszenterzsébet), Rókás-gödör (Novaj), Rókásztó (Egerbocs), Rókásztó gödre (Egerbocs)

II. A füzesabonyi járás: Ravaszhát (Poroszló, Újlőrincfalva), Ravaszhát-dűlő (Újlőrincfalva), Ravaszháti-dűlő (Újlőrincfalva) -- Nagy-rókalyuk (Dormánd), Róka-hát (Poroszló), Róka-kút (Sarud), Róka-kúti-dűlő (Sarud), Róka-kúti-rész (Sarud), Rókalyuk (Tófalva, Füzesabony, Egerfarmos, Dormánd, Besenyőtelek), Rókalyuk (Dormánd), Rókalyuki (Egerfarmos), Rókalyuki-dűlő (Besenyőtelek), Rókalyuki-fertő (Mezőtárkány), Rókalyuki-kút (Füzesabony, Poroszló, Újlőrincfalva), Rókalyuki-tábla (Egerfarmos, Újlőrincfalva), Rókás (Mezőszemere, Poroszló), Rókás-garád (Kompolt, Nagyút), Rókás-gát (Nagyút), Rókás-kút (Poroszló), Rókás-lapos (Poroszló)

III. A hevesi járás: Rókalyuk (Erk, Tarnaszentmiklós, Kisköre), Rókalyuk-dűlő (Erk).

18. Ifj. Kecskés Péter, A gyöngyös előnevű községek földrajzi- és Gyöngyös dűlőnevei (Gyöngyös, 1960.): Ravaszpart (Gyöngyöshalász) -- Rókalyuk (Gyöngyöshalász), Rókatükör (Gyöngyös).

19. Sugár István, Gyöngyöspata földrajzi nevei (Mátra Múzeum 9. sz. füzet. Eger, 1966.): 1860--61: Rókalyuk.

20. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából. I. Jászkunság. (Közzéteszi: Bognár András. Kecskemét--Szolnok, 1978): Róka likás (Kiskunhalas), Rókalyuk (Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru), Rókalyukas (Kiskunhalas), Rókalyukas-hát (Karcag), Rókalyuk dőlő (Jászfelsőszentgyörgy), Rókás (Jászkisér).

21. Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából. II. Külső-Szolnok. (Kecskemét-Szolnok, 1978.): Ravaszfenék (Kötelek).

22. Inczeffi Géza, Szeged környékének földrajzi nevei. (Nyelvtudományi Értekezések 22. sz. Bp., 1960.): Felsőrókahegy, 1887: Róka bögyös; Rókahegy, 1741: roka Likánál.

23. Inczeffi Géza, Földrajzi nevek névtudományi vizsgálata (Makó környékének földrajzi nevei alapján. Bp., 1970.): 1790: Rókajukas-hát (Nagyporond-sziget); Rókalyukashát (Porond), 1864: Rókalyukashát (Maroslele).

24. Pesty Frigyes Helynévtárából. Békés megye Pesty Frigyes helynévgyűjtésében (Bevezető jegyzetekkel ellátta és közzéteszi Jankovich B. Dénes. A mutatókat összeállította Hévvizi Sándor. Békéscsaba, 1983.): 1525: Rawazlyk (Dl. 31048 -- Ajtós falu, ma Gyula határában). -- 1864: Rókáshalom (Mezőberény határában).

26. H. Fekete Péter, Hajdúböszörmény helyneveinek adattára (MNyTK. 102. sz. Bp., 1959.): 1790: Róka Hát; Rókaháti iskola, 1776: Róka lyukas hát; Rókaporozó-domb-tábla, 1941: Rókaporozó nyiladék.

27. Mező András--Németh Péter, Szabolcs-Szatmár megye történeti-etimológiai helységnévtára (Nyíregyháza, 1972.): 1411: Rauazd (Kölcse).

28. Mező András, A baktalórántházi járás földrajzi nevei. Szabolcs-Szatmár megye földrajzi nevei I. (Nyíregyháza, 1967.): Ravasz-hegy (Vaja), Ravaszd (Kölcse, l. az előző tétel alatt is).

29. Kálnási Árpád, A fehérgyarmati járás földrajzi nevei. Szabolcs-Szatmár megye földrajzi nevei 2. sz. (Debrecen, 1984.): Ravaszd Ravaszd-szeg (Kölcse) -- Az eltűnt Ravaszd falu nevét, emlékét őrzi (l. még fentebb), vö. 1411: Rauazd, Ravaszd (Maksai 199), 1864: Ravaszyuk (Jánkmajtis -- kihalt név), Ravaszdó (Kömörő). -- Rókalyuk (Darnó, Kisszekeres, Nagyszekeres), Rókalyuki-tábla (Fehérgyarmat), Rókás (nagy területű határrész három falu, Kölcse, Szatmárcseke és Túrístvándi határának találkozásánál), Rókásvég (Fehérgyarmat).

30. Gy. Szabó Gyula, Érmihályfalva és Ottomány helynevei. (Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények -- a továbbiakban NyIrK. -- 1983/1.): Rókás-kút (Ottomány -- Bihar m.).

31. Szabó T. Attila, Kalotaszeg helynevei. I. Adatok. (Erdélyi Tud. Int. Kolozsvár, 1942.): Ravaszyuk (Méra), 1734: a Ravaszlikon (Ketesd), 1850: Ravaszyuk (Körösfő), 1744: Ravaszyuk (Magyargyerőmonostor), 1941: Ravaszyuk (Körösfő). -- Rókagyödre torka (Váralmás), 1864: Rókajuk (Egeres); Rókajuk (Magyarkiskapus, Jegénye, Kisbács, Kispetri), 1699: Rókajuk (Egeres), 1864: Rókajuk (Nyárszó), 1731: Rókajuk (Nyárszó), 1891: Rókajuk (Magyarbikal), 1932: Rókajuk (Magyarbikal), 1941: Rókajuk (Magyarbikal).

32. Szabó T. Attila, A kolozsmegyei Borsavölgy helynevei (Erdélyi Tud. Int. Kolozsvár, 1945.): Ravaszyuk (Burjánosújbauda), Ravaszyuk (Burjánosújbauda), Ravaszyuk (Burjánosújbauda). -- Rókajuk (Csomafája, Válaszút).

33. Imreh Barna, Mezőbánd helynevei. (Erdélyi Tud. Füzetek 138. sz. Kolozsvár, 1942.): 1699: Rókajuk, 1714: Rókajuk oldala, 1668: Rókajuk felyül. -- Kolozs megye.

34. Benkő Loránd, A Nyárádmente földrajzi nevei. Adattár. (Magy. Nyelvtud. Int. Debr., 1950.): Rókajuk (Nyárádszentanna), Rókajuk (Nyárádszentanna). -- Maros-Torda megye.

35. Ráduly János, Kibéd helynevei (NyIrK. 1980/1.): Rókajuk (erdő), Rókajuk Gyuri kútya. -- Maros-Torda megye.

36. Janitsek Jenő Györgyfalva helynevei (NyIrK. 1981/1--2.): Rókajuk. -- Udvarhely megye.

37. Tibád Levente, Nyikó menti helynevek (NyIrK. 1978/1--2., 1979/1.): Ravaszklik (Székelyapátfalva, Malomfalva, Kecset, Kobátfalva), Ravaszklik aja (Kecset). -- Rókalik (Malomfalva, Székelyszentmihály), Rókalikaknál (Kisfalud), Rókalik kúttya (Malomfalva), Rókalik ódala (Malomfalva). -- Udvarhely megye.

38. Imreh Barna, Alsórákos helynevei (NyIrK. 1981/2.): Ravaszlik. -- Csík megye.

39. Bende Mária, Sepsikőröspatak és Fotosmartos helynevei (NyIrK. 1980/1.): Ravaszklik árka (Sepsikőröspatak). -- Háromszék megye.

Eddig az egyes megyék vagy kisebb földrajzi egységek hely- és helységneveit közlő munkák adatait ismertettem. Az alábbi források az egész magyar nyelvterületről gyűjtött földrajzinév-anyagot tartalmaznak.

40. Csánki Dezső: Magyarország történeti földrajza. A Hunyadiak kora Magyarországon. I--V. (Bp., 1890--1913.): I. kötet.: 1411: Rauazd (Kölcsevel volt határos -- Szatmár vármegye, l. még fentebb a 27--8--9. alatt), 1478: Rawazd (Asszonylaka táján? -- Arad vm. a mai Temes vm. északi vidékén); II. kötet.: 1437: Rauazwar (Szöcs -- Valkó vm.), 1374--1406: Rouazdfalua (Harkány és Siklós vidékén feküdt -- Baranya vm.), 1430: Rowazteleke (Keskenddel volt határos -- Baranya vm.), 1346: Villa Roazd (Szentlászló vidékén feküdt -- Somogy vm.), 1418: Poss. Rauazd (a mai Karácsfa mellett feküdt -- Vas vm.); III. kötet.) 1138: Ruosti (Törökkoppány, Derecske és Szántó vidékén feküdt -- Tolna vm.), 1460: Rawazkezew (az Esztergom vármegyei Bátorkeszi -- Komárom vm.), ?1093 k.: Predium Ruhti (Ma: Ravazd, Szentmártontól délre -- Győr vm.), 1245: Terra ville Ruozd (Németkeresztúrral és Kopóházával volt határos -- Sopron vm.); IV. kötet: (Írta: Fekete Nagy Antal. Bp., 1941.): 1398: Poss. Kys Rauazd (Krivoszugy néven ma Bodokával egyesített község, Trencséntől délre -- Trencsén vm.); V. kötet) --.

41. Magyarország helységnévtárai. (A Magyar Szent korona Országainak Helységnévtára. Bp., 1907.; Magyarország helységnévtára. Bp., 1933., 1944., 1952., 1956., 1962., 1967., 1973., 1981.) A XX. században a megyék határai többször változtak. Az egyes helységnevek után azt tüntetem fel, hogy az adott helység a most érvényben levő felosztás szerint milyen megyében található. -- Ravasz (Kötelek, Szolnok megye), Ravaszér (Jászsalsószentgyörgy, Szolnok m.), Ravaszlyuk (Kisterenye, Nógrád m.), Ravasz májdúló (Erdőbénye, Borsod-Abaúj-Zemplén m.), Ravaszmező (kisközség, Máramaros vm.), Ravasz-

partitánya (Gyöngyöshalász, Heves m.), Ravaszcseresznye (Ragály, Borsod-Abaúj-Zemplén m.), Ravaszcseresznye (Ragály), Ravasztanya (Kötelek, Szolnok m.), Ravazd (nagyközség, Győr-Sopron m.; Pannonhalma, Győr Sopron m.). -- Róka (Nyíregyháza, Szabolcs-Szatmár m.; Szűcs, Veszprém m.; Pölöskefőudvarnok, Zala m.), Rókabokor (Nyíregyháza, Szabolcs-Szatmár m.), Rókabögyös (Ásottfalom (2), Szeged, Csongrád m.), Rókafarm (Bükkszentkereszt, Borsod-Abaúj-Zemplén m.), Rókafarok (Lónya, Bereg vm.), Rókahát (Tiszafüred, Szolnok m.; Zsadány, Békés m.), Rókahátalj (Zsadány, Békés m.), Rókaháza (Zalatárnok m.), Rókaház(a) major (Zalatárnok), Rókahely (Kótaj, Szabolcs-Szatmár m.; Nógrád, Nógrád m.; Bp. III. ker.), Rókalikok (Szentgál, Veszprém m.), Rókalyuk (Zalaszántó, Zala m.; Oros, Szabolcs-Szatmár m.; Hetvehely, Barany m.; Tápiógyörgye, Pest m.; Vértés, Hajdú-Bihar m.; Újgyalla, Komárom m.; Szentgál, Veszprém m.; Felsőzellő, Nógrád m.; Miskolc, Borsod-Abaúj-Zemplén m.; Naszvad, Komárom m.), Rókalyukakútdűlő (Jászágó, Szolnok m.), Rókalyukas (Abony, Pest m.; Baja, Bács-Kiskun m.; Mesterszállás, Szolnok m.), Rókalyukas I--IV. dűlő (Mesterszállás), Rókalyukasdűlő (Abony, Pest m.), Rókalyukasdűlő I--X. (Mesterszállás, Szolnok m.), Rókalyukdűlő (Erk, Heves m.; Jászágó, Szolnok m.; Jászárokszállás, Szolnok m.), Rókalyukdűlő-tanya (Jászfényszaru, Szolnok m.), Rókalyukhegy (Kótaj, Nyíregyháza, Szabolcs-Szatmár m.), Rókalyukpuszta (Rakottyás, Gömör m.; Újgyalla, Komárom m.), Rókalyuktanya (Oros, Szabolcs-Szatmár m.), Rókamajor (Enying, Fejér m.), Rókamalom (Bószénfa, Somogy m.), Rókamező (kisközség, Maramaros vm. -- 1939 után: Ravaszmező), Rókapuszta (Bakonyszűcs, Veszprém m.), Rókarét (Alsókalocsa, Maramaros vm.), Rókás (Cece, Fejér m.; Peszéradacs, Bács-Kiskun m.; Kunpeszér, Bács-Kiskun m.; Doroszló, Bács-Bodrog vm. -- Jugoszlávia; Mezőberény, Békés m.; Tápiógyörgye, Pest m.; Nagyruszka, Zemplén m. -- Csehszl.), Rókási gulyástanya (Tiszacsege, Hajdú-Bihar m.), Rókásmajor (Peszéradacs, Bács-Kiskun m.), Rókástanya (Nógrásmegyer, Nógrád m.), Rókászi puszta (Magyarhomorog, Hajdú-Bihar m.), Rókatanya (Terem, Szabolcs-Szatmár m.), Róka város (Lövete, Udvarhely vm.).

Végezetül az ÁÚO. nem lokalizált, de a dolgozat tárgyalásában említett adatait közlöm.

42. Wenzel Gusztáv, Árpádkori Új Okmánytár. (Bp., 1889.): 1245: Rohasc (II, 253), 1239: Rohcha szn. (VII, 68), 1297: Royka hn. (XII, 605), 1271: Rocha, Rochka, Rochapotoka, Rochkapotoka (VIII, 353--364.), 1271:

Rochateleky (VIII, 354, 365), 1213, 1236, 1260: Ruohti (Ruohti) I, 130, VI, 361, XI, 472), 1222, 1234--1270: Ruozd (I, 186, II, 5, 6), 1211: Ruozlicou (I, 114).

Az adattárban felsoroltakon kívül még 26 helynévgyűjtés anyagát néztem át, de ezekben sem a ravasz-ra, sem a róká-ra nem voltak példák, ezért ezek címeit nem sorolom fel.

HORVÁTH ANDREA

ÓSZUSZKA

A mai Szamosszeg (Szabolcs-Szatmár megye) délnyugati oldalán kialakult falurészt, amelyik négy utcából áll, ősidók óta a Ószuszka (s.gy.) néven emlegeti a lakosság. Erre a nagyon szlávosan hangzó falurésznevre a néphagyományon kívül semmi más, írásos vagy egyéb adalékot nem találtam idáig, ha csak annak nem tartjuk azt a tényt, hogy a falurész most Dózsa György utca hivatalos néven ismert utcáját 1920--1945 között hivatalosan is Ószuszka utca néven nevezték. Itt azonban rögtön meg kell jegyezni, hogy ez a hivatalos névadás a már jóval korábbi használatú népies falurész név figyelembevételével történt. Ez az adattalanság szerintem nem lehet akadály a név magyarázatának, minthogy a néphagyomány, és a vele összhangban lévő különféle írásos-történeti adatok lehetőséget nyújtanak az Ószuszka falurész név keleti-szlávból történő származtatására. Ehhez viszont szükséges, mintegy előkészítésként, mindazokat a tény- és hagyományanyagokat bemutatni, ami a falurésszel kapcsolatban jelentkezik.

Ahogy már említettem is, az Ószuszka nevű falurész négy utcából áll, és hivatalosan a következő neveket kapták: Bercsényi utca, Bezerédi utca, Dózsa György utca és Ady Endre utca. Az első két utca már az 1920-as években megkapta ezt a hivatalos nevet, az utóbbi kettő viszont csak 1945 után. Tudni kell még ehhez, hogy -- amint már jeleztem is -- a Dózsa György utca 1920--1945 között az Ószuszka utca hivatalos nevet viselte, az Ady Endre utca-nak pedig 1945 előtt nem volt hivatalos neve, hanem csak a népies Szugõj ~ Szoross ~ Szoroska (s.gy.) névváltozatokkal jelölte a lakosság, vagy ezek személynévvel kiegészített változataival: Tóut Ignác szugõja Cici Gyula szoroskájá stb. (s.gy.).